

Postanowienie z dnia 19 maja 2004 r., I CK 37/04

Postanowienie sądu drugiej instancji uchylające postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu kasacyjnym dotyczącym orzeczenia rozstrzygającego sprawę co do istoty.

Sędzia SN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

Sędzia SN Bronisław Czech

Sędzia SN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie ze skargi Wiesława O. o wznowienie postępowania z wniosku Janusza S. i Wioletty S. przy uczestnictwie Franciszki O., Wiesława O., Jana O., Krystyny O., Aleksandra O., Andrzeja O., Teresy D., Haliny W. i Henryki O. o rozgraniczenie, zakończone prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Nisku z dnia 9 lipca 1998 r., po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 19 maja 2004 r. kasacji wnioskodawców od postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 3 lipca 2003 r.

oddalił kasację i zasądził od wnioskodawców Janusza S. i Wioletty S. solidarnie na rzecz uczestników postępowania Franciszki O., Wiesława O. i Jana O. solidarnie kwotę 200 zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

W postępowaniu zakończonym prawomocnym postanowieniem z dnia 9 lipca 1998 r. Sąd Rejonowy w Nisku dokonał rozgraniczenia nieruchomości, oznaczonych jako działki nr 600 i 601, położonych w N. Uczestnik postępowania Wiesław O., powołując się na pozbawienie go możliwości działania i na nowe dowody, wniósł o wznowienie tego postępowania. Sąd Rejonowy w Nisku postanowieniem z dnia 31 stycznia 2000 r. odrzucił skargę, ale na skutek zażalenia uczestnika postępowania Jana O., który podniósł, że był pozbawiony możliwości działania, Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu postanowieniem z dnia 17 kwietnia 2000 r.

uchylił to postanowienie, uznając, że uczestniczka Franciszka O. pozbawiona była możliwości działania. Postanowieniem z dnia 29 czerwca 2001 r. Sąd Rejonowy w Nisku skargę oddalił, ale postanowienie to, na skutek apelacji wnioskodawców Janusza i Wioletty S., Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu postanowieniem z dnia 6 grudnia 2001 r. uchylił i sprawę przekazał Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Sąd Rejonowy w Nisku postanowieniem z dnia 31 marca 2003 r. uchylił postanowienie tego Sądu z dnia 9 lipca 1998 r. i dokonał rozgraniczenia działki nr 600, stanowiącej własność wnioskodawców, z działką nr 601, stanowiącej własność uczestników postępowania Henryki O. i Franciszki O., w ten sposób, że ustalił, iż granica ta biegnie przez określone punkty, zgodnie z linią koloru pomarańczowego na szkicu sporządzonym przez geodetę Edwarda S. Rozstrzygnięcie to oparte zostało na następujących ustaleniach.

Działkę nr 600 wnioskodawcy nabyli w drodze darowizny od spadkobierców Barbary B., której prawo własności działki zostało stwierdzone aktem własności ziemi, wydanym w 1974 r. w postępowaniu uwłaszczeniowym. Takim też aktem zostało stwierdzone prawo własności działki nr 601 na rzecz Henryka O. W 1967 r., z naruszeniem granicy ewidencyjnej między działkami, Henryk O. zbudował nową stodołę, na co Barbara B. wyraziła zgodę. W tym samym roku Henryk B. postawił drewniany płot biegnący od stodoły do drogi, a w roku następnym zbudował przybudówkę do stodoły na murowanych przęsłach. Do 1995 r. nie było sporu pomiędzy zainteresowanymi o przebieg granicy. Według Sądu Rejonowego, stan faktyczny istniejący na gruncie w dniu 4 listopada 1971 r. określa stan prawny przebiegu granicy. Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, oddalając postanowieniem z dnia 3 lipca 2003 r. apelację wnioskodawców stwierdził, że zgodnie z art. 153 k.c. pierwszym kryterium rozgraniczenia jest stan prawny, a stanem tym dla rozgraniczanych działek jest stan posiadania w dniu 4 listopada 1971 r., stanowiący podstawę wydania aktów własności ziemi dla samoistnych posiadaczy tych działek.

Postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 3 lipca 2003 r. zaskarżyli kasacją wnioskodawcy. Podstawę kasacji stanowi naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 370 i 373 w związku z art. 397 § 2 k.p.c., polegające na nieodrzczeniu zażalenia uczestnika Jana O. na postanowienie Sądu Rejonowego w Nisku z dnia 31 stycznia 2000 r., pomimo że uczestnik ten nie miał legitymacji do złożenia tego zażalenia, oraz art. 379 pkt 5 i art. 401 pkt 2 k.p.c. polegające na przyjęciu, że zachodziła podstawa do wznowienia postępowania przez uznanie, iż

uczestniczka postępowania Franciszka O. została pozbawiona możliwości działania i naruszenie prawa materialnego, tj. art. 153 k.c. przez błędne jego zastosowania wobec nieustalenia granicy zgodnie ze stanem prawnym wynikającym z treści aktów własności ziemi i art. 1 pkt 1 i art. 12 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz.U. Nr 27, poz. 250 ze zm.) przez przyjęcie, że z chwilą wydania aktu własności ziemi Henryk O. stał się właścicielem działki nr 601 w takich granicach, jakie istniały w dniu 4 listopada 1971 r. i istnieją obecnie. Skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu Rejonowego w Nisku z dnia 31 marca 2003 r., a także postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 17 kwietnia 2000 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Po uchyleniu przez Sąd Okręgowy postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 31 stycznia 2000 r., o dopuszczalności wznowienia orzekał w rozpoznawanej sprawie Sąd pierwszej instancji i badanie dopuszczalności wznowienia połączył z rozpoznaniem sprawy (art. 411 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). W postanowieniu zaskarżonym kasacją Sąd Okręgowy w ogóle nie zajął się kwestią dopuszczalności wznowienia. Skarżący nie wskazali jednak żadnych przepisów postępowania, które przy wydaniu tego postanowienia zostały naruszone ze względu na dopuszczenie w sprawie wznowienia. Skarżący nie zarzucili, że pomimo odpowiedniego zarzutu apelacji nie został on rozpoznany, bądź że pomimo ciężącego na sądzie drugiej instancji obowiązku rozważenia z urzędu dopuszczalności wznowienia, Sąd Okręgowy tego nie uczynił. Tylko w razie takich podstaw kasacji możliwe byłoby poddanie kontroli kasacyjnej zaskarżonego postanowienia w zakresie, w jakim dopuszczone zostało wznowienie postępowania w sprawie.

Zarzuty kasacji dotyczące naruszenia przepisów postępowania odnoszą się do postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 17 kwietnia 2000 r., wydanego w postępowaniu poprzedzającym wydanie postanowienia zaskarżonego kasacją. Wprawdzie skarżący nie powołali się na art. 380 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., ale jedynie ten przepis, który – w związku z art. 393¹⁹ k.p.c. – odpowiednio zastosowany w postępowaniu kasacyjnym mógłby stanowić podstawę zakwestionowania w kasacji wymienionego postanowienia z dnia 17 kwietnia 2000 r. Pomijając bliższe rozważania dotyczące możliwości stosowania w postępowaniu kasacyjnym art. 380 k.p.c. należy uznać, że w sytuacji, w której na

postanowienie sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania nie przysługuje ani zażalenie do Sądu Najwyższego (art. 393¹⁸ § 1 i 2 k.p.c.) ani kasacja (art. 392 k.p.c.; zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2001 r., I CZ 94/01, OSNC 2002, nr 3, poz. 34 i z dnia 15 października 2001 r., V CKN 357/01, OSNC 2002, nr 7-8, poz. 92), to i postanowienie sądu drugiej instancji uchylające postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania nie podlega – chociaż nie przysługuje od niego zażalenie – rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy, rozpoznający kasację od orzeczenia rozstrzygającego sprawę co do jej istoty. Gdyby było inaczej, oznaczałoby to zupełnie niezrozumiałą możliwość poddania kontroli sądu trzeciej instancji dopuszczenia wznowienia postępowania, podczas gdy odmowa takiego dopuszczenia, do której dochodzi w takiej samej sytuacji procesowej, kontroli takiej nie podlega.

Zagadnienie znaczenia, jakie dla określenia granic nieruchomości nabytej na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych ma akt własności ziemi wydany stosownie do art. 12 tej ustawy, nie jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego nowe (zob. uchwałę z dnia 11 maja 1995 r., III CZP 45/95, OSNC 1995, nr 10, poz. 137 i tam powołane orzeczenia oraz postanowienia z dnia 25 stycznia 2001 r., I CKN 901/98 i z dnia 31 stycznia 2001 r., III CKN 1037/98, nie publ.). Według poglądu, który należy uznać za utrwalony, akt własności ziemi stanowi poświadczenie nabycia z mocy prawa własności nieruchomości w takich granicach, w jakich rolnik posiadał ją w dniu 4 listopada 1971 r. W sytuacji zatem, w której akt własności odwołuje się tylko do danych wynikających z ewidencji gruntów – tak jak ma to miejsce w aktach własności ziemi wydanych na rzecz Barbary B. i Henryka O. – a stan posiadania nieruchomości w dniu 4 listopada 1971 r. nie pokrywał się w pełni z nieruchomością, której granice wynikają z ewidencji gruntów, dopuszczalne jest postępowanie o rozgraniczenie. W takim wypadku podstawą rozgraniczenia jest stan prawny wynikający z posiadania nieruchomości w dniu 4 listopada 1971 r. Jego ustalenie powinno nastąpić w toku postępowania o rozgraniczenie. Wbrew zarzutowi kasacji, Sąd Okręgowy nie naruszył więc ani art. 153 k.c., ani art. 1 ust. 1 i art. 12 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych.

Wobec powyższego, skoro kasacja okazała się niezasadna, należało ją oddalić (art. 393¹² w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).